

POSTANOWIENIE

Dnia 20 czerwca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Krzysztof Rączka (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Z. W.

przeciwko T. J. Usługi Transportowe w L.

o diety i inne świadczenia związane z podróżą służbową,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 czerwca 2017 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w N.

z dnia 29 lutego 2016 r., sygn. akt [...],

**na podstawie art. 398¹⁷ § 1 k.p.c. odracza wydanie orzeczenia i
przekazuje do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi Sądu
Najwyższego następujące zagadnienie prawne:**

**Czy w przypadku gdy warunki wypłacania należności z tytułu
podróży służbowej pracownikowi-kierowcy zatrudnionemu w
transporcie międzynarodowym (u innego pracodawcy niż
państwowa lub samorządowa jednostka sfery budżetowej)
zostały określone w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie
wynagradzania albo w umowie o pracę (art. 77⁵ § 3 k.p.),
pracownikowi-kierowcy, który dobowy odpoczynek wykorzystuje
w pojeździe znajdującym się na postoju i wyposażonym w
miejsce do spania (ar. 14 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r.
o czasie pracy kierowców, tekst jednolity: Dz.U. z 2012 r. poz.
1155 ze zm.), przysługują należności z tytułu ryczałtu za nocleg w
podróży służbowej co najmniej w wysokości 25% limitu
określonego w załączniku do rozporządzenia z dnia 19 grudnia
2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności
przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub**

samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. z 2002 r. Nr 236, poz. 1991 ze zm.), czy też ryczałt za nocleg w podróży służbowej takiego pracownika może być określony w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania lub umowie o pracę poniżej 25 % limitu określonego w załączniku do rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. (§ 9 ust. 2 rozporządzenia)?

UZASADNIENIE

Przedstawione w postanowieniu zagadnienie prawne powstało na tle następującego stanu faktycznego.

Powód Z. W. w pozwie wniesionym przeciwko T. J. Usługi Transportowe w L. domagał się ostatecznie zapłaty kwoty 26.468 zł tytułem diet i ryczałtów za nocleg w podróży służbowej.

Wyrokiem z 26 sierpnia 2015 r. Sąd Rejonowy w N. zasądził od pozwanego T. J. na rzecz powoda Z. W. kwotę 22.148,23 zł tytułem ryczałtów za noclegi w podróży służbowej wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, w pozostałym zakresie oddalił powództwo oraz zasądził od pozwanego T. J. na rzecz powoda Z. W. kwotę 1.800 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego.

Powód zatrudniony był u pozwanego od 14 kwietnia 2009 r. do 14 sierpnia 2013 r. na stanowisku kierowcy samochodów ciężarowych w transporcie krajowym i międzynarodowym. Miesięczne wynagrodzenie zasadnicze powoda ustalone było na poziomie minimalnym obowiązującym w danym roku kalendarzowym. Powodowi przysługiwało prawo do zwrotu uzasadnionych wydatków związanych z podróżą służbową do wysokości określonej stosownymi przepisami lub limitami określonymi przez pracodawcę.

U pozwanego obowiązuje Regulamin Wynagradzania, który w § 12 określa należności przysługujące pracownikom z tytułu podróży służbowych, w szczególności mają oni prawo do diet oraz ryczałtów za nocleg. Zgodnie z aneksem do Regulaminu obowiązującym od 1 stycznia 2011 r. za każdą dobę podróży służbowej zagranicznej pracownikowi przysługiwała dieta w wysokości 30,50 euro oraz ryczałt za nocleg w wysokości 13,50 euro. Powód został zapoznany z

informacją o wysokości diet za dobę podróży zagranicznych oraz limitach za nocleg obowiązującymi od 1 stycznia 2011 r., otrzymał stosowną pisemną informację, którą podpisał.

Powód na polecenie pracodawcy wykonywał kursy samochodem ciężarowym na różnych trasach międzynarodowych, rozwożąc towary do wskazanych punktów. Pracownicy służb księgowych pozwanego pracodawcy sporządzali w oparciu o przedkładane przez kierowców dokumenty oraz zapisy na kartach cyfrowych, szczegółowe rozliczenia delegacji. Rozliczenia te zawierały okres delegacji, należne kwoty diet i ryczałtu za noclegi za okres delegacji krajowej i zagranicznej. W przypadku delegacji zagranicznej wskazywana była stawka liczona w euro oraz przelicznik na złote wg kursu NBP. Następnie wskazywana była łączna kwota, jaka powinna być zapłacona z tytułu delegacji, kwota ta wypłacana była przelewem. Kierowcy przedstawione rozliczenia akceptowali składając podpisy, mieli możliwość dokonywania weryfikacji tych wyliczeń.

Powód wielokrotnie przebywał w delegacjach poza granicami kraju w okresach od 22 maja 2012 r. do 6 sierpnia 2013 r. przewożąc ładunek na trasie Polska - Niemcy - Hiszpania - Polska. Wykonując przewóz ładunku powód noclegi spędzał w kabinie samochodu - pracodawca nie zapewnił mu bezpłatnego noclegu. Z tytułu 291 noclegów w kabinie samochodu poza granicami kraju pozwany pracodawca nie zapłacił powodowi kwoty 22.148,23 zł.

Sąd Rejonowy częściowo uznał powództwo za zasadne. Zdaniem Sądu Rejonowego nie było sporu co do tego, iż powodowi jako kierowcy realizującemu kursy w delegacji przysługuje zwrot kosztów tej delegacji. Zgodnie bowiem z art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 1155 ze zm.) kierowcy w podróży służbowej, przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem tego zadania służbowego, ustalane na zasadach określonych w przepisach art. 77⁵ § 3-5 k.p.

Regulamin Wynagradzania obowiązujący u pracodawcy wraz z załącznikami określał zasady wypłaty diet i ryczałtów z tytułu delegacji. Powód z treścią tego aktu został zapoznany. Zostały wprowadzone dwie stawki: 30,50 euro za dzień pobytu w delegacji zagranicznej bez względu na kraj pobytu oraz stawkę 13,50 euro tytułem ryczałtu za nocleg bez względu na kraj pobytu.

Jak wskazał Sąd pierwszej instancji powód w dniu 28 maja 2015 r. rozszerzył powództwo do kwoty 28.424,71 zł. Jednocześnie w piśmie z dnia 13 lipca 2015 r. cofnął pozew co do kwot ujętych w pozwie z dnia 16 stycznia 2015 r. Za datę wniesienia pozwu Sąd Rejonowy przyjął dzień 28 maja 2015 r. Tym samym Sąd Rejonowy uwzględnił zarzut przedawnienia zgłoszony przez stronę pozwaną co do należności powoda wynikających z delegacji odbytych przed 27 maja 2012 r. Ponieważ karta drogowa nr 8/12 obejmowała wyjazd służbowy od 22 maja 2012 r. do 4 czerwca 2012 r. i została rozliczona przez pozwanego w dniu 5 czerwca 2012 r. Sąd I instancji uznał, że wymagalność należności z tytułu tego wyjazdu służbowego, za cały jego okres nastąpiła w dniu 5 czerwca 2012 r. a zatem roszczenie w tym zakresie nie uległo przedawnieniu.

Z rozliczenia delegacji wynikało zdaniem Sądu pierwszej instancji, że powodowi przysługiwał ryczałt za 302 noclegi. Za te noclegi powód otrzymał ryczałt w kwocie 4.077 euro (302 x 13,50 euro), a zgodnie z przepisami powinien był otrzymać kwotę o 5.330,50 euro (tj. 22.148,23 zł) wyższą.

Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda dochodzoną kwotę wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 16 stycznia 2015 r. gdyż powód domagał się odsetek od dnia wniesienia pozwu.

Sąd Okręgowy w N. wyrokiem z 29 lutego 2016 r., sygn. akt [...] oddalił apelację pozwanego. Sąd Okręgowy podzielił wszystkie ustalenia Sądu pierwszej instancji i przyjął je za podstawę własnych rozważań.

Sąd odwoławczy za nieuzasadnione uznał zarzuty dotyczące naruszenia § 9 Rozporządzenia z 19 grudnia 2002 r., art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców oraz art. 77⁵ § 3-5 Kodeksu pracy powołując się przy tym na orzecznictwo Sądu Najwyższego. Bezpodstawny okazał się także, w ocenie Sądu drugiej instancji, zarzut dotyczący naruszenia art. 8 ust. 8 rozporządzenia nr 561/06 (WE) Parlamentu i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu, bowiem dotyczy on gwarantowanych okresów odpoczynku dobowego i tygodniowego i nie obejmują kompensaty kosztów podróży służbowej.

Zdaniem Sądu Okręgowego ustalenia stron w zakresie wysokości wynagrodzenia nie mogą być sprzeczne z przepisami dotyczącymi wysokości

ryczałtu za noclegi, ani nie mogą określać w sposób mniej korzystny niż przepisy prawa pracy uprawnień kierowcy. W niniejszej sprawie, jak zauważył Sąd odwoławczy, kwestia ryczałtu za noclegi podczas podróży służbowych nie była ustalana w drodze umowy o pracę, ale została określona w Regulaminie Wynagradzania obowiązującym u pozwanego. Tym samym zarzut dotyczący naruszenia art. 65 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p. również był nieuzasadniony.

Zdaniem Sądu Okręgowego nie doszło również do naruszenia art. 481 § 1 k.c. Warunkiem przyjęcia istnienia stanu opóźnienia dłużnika w spełnieniu świadczenia pieniężnego jest to, aby dłużnik znał treść obowiązku, jaki ma spełnić (wysokość świadczenia pieniężnego) względnie czynniki, które pozwalają ustalić wysokość tego świadczenia. Zatem tylko wówczas, gdy dłużnik zna treść swego obowiązku, może ponosić negatywne konsekwencje prawne wynikające z zaniechania jego wykonania. Jeśli zaś znane lub dające się ustalić okoliczności mające wpływ na jego wysokość istniały w dacie zgłoszenia roszczenia i już wówczas było ono uzasadnione, stan opóźnienia powstaje od daty, kiedy świadczenie powinno być spełnione.

Powód w pozwie wniesionym w dniu 16 stycznia 2015 r. domagał się m.in. przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego księgowego celem wyliczenia należności powoda z tytułu nieopłaconego ryczałtu za noclegi na podstawie dokumentacji przedłożonej przez pozwanego pracodawcę, wobec czego pozwany w tej dacie miał wiedzę co do ilości wykonanych przez powoda kursów na trasie Polska - Niemcy - Hiszpania - Polska, albowiem posiadał dokumenty potwierdzające ilość noclegów poza granicami kraju w poszczególnych państwach. Powód co prawda nie wskazał konkretnej kwoty tytułem ryczałtu za noclegi, jednakże wyraźnie wskazał, iż domaga się zapłaty należności z tytułu noclegu w kabinie samochodu powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego w tym zakresie, które jednoznacznie rozstrzygało tę kwestię. Sąd odwoławczy uznał, że po zgłoszeniu żądania w trakcie postępowania przed Sądem pierwszej instancji nie ujawniły się nowe okoliczności mające wpływ na wysokość dochodzonej kwoty tytułem ryczałtu za noclegi. W piśmie procesowym z dnia 28 maja 2015 r. Z. W. skonkretyzował powództwo do kwoty 28.424,71 zł, które następnie zostało zmodyfikowane w piśmie procesowym z dnia 13 lipca 2015 r. co do wysokości

dochodzonej kwoty, jednakże zdaniem Sądu Okręgowego zweryfikowanie dochodzonych przez powoda kwot było możliwe dopiero po przedłożeniu przez pozwanego stosownych dokumentów (karty drogowe) umożliwiających dokładne ich wyliczenie. Prawidłowo zatem przyjął Sąd Rejonowy zasądzać odsetki od dnia wniesienia pozwu, tj. od 16 stycznia 2015 r.

W zakresie zarzutów dotyczących zasądzenia kosztów procesu, Sąd drugiej instancji uznał, że powód w ostatecznie sprecyzowanym żądaniu w piśmie procesowym z dnia 13 lipca 2015 r. domagał się zasądzenia na jego rzecz kwoty 26.468 zł, natomiast Sąd Rejonowy zasądził na rzecz Z. W. kwotę mniejszą o 4.319,77 zł od żądania pozwu, wobec tego roszczenie powoda zostało uwzględnione w znacznej części, a Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.800 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego. Podkreślić należy, iż zasądzona kwota udziału profesjonalnego pełnomocnika powoda - radcy prawnego stanowi stawkę minimalną, która wynosiła przy wartości przedmiotu sprawy powyżej 10.000 zł do 50.000 zł kwotę 2.400 zł, a w przedmiotowej sprawie 75% tej stawki. Wobec tego nawet przy nieuwzględnieniu w niewielkiej części powództwa, kwota należna za udział pełnomocnika w postępowaniu stanowi tę samą kwotę – 1.800 zł.

Sąd Okręgowy ocenił również, że nieuzasadnione jest twierdzenie apelacji, że powód naruszył zasady współzycia społecznego i nadużywa swoich uprawnień żądając wskazanych kwot, albowiem taką możliwość dają mu przepisy prawa, nawet, jeżeli wcześniej była ich inna interpretacja. Stosownie do art. 8 k.p. nie można czynić ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub zasadami współzycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. Zasady współzycia społecznego to standardy etyczno-moralne uznawane w społeczeństwie w ramach dominującego w nim systemu wartości. W stosunkach przemysłowych nie mają one jednak waloru uniwersalności. Ocena zgodności zachowania pracodawcy lub pracownika z zasadami współzycia społecznego zależy od konkretnych okoliczności każdego indywidualnego przypadku. Oddalenie powództwa ze względu na zasady współzycia społecznego następuje w granicach swobodnego uznania

sędziowskiego po uwzględnieniu całokształtu okoliczności faktycznych konkretnej sprawy. Roszczenia Z. W. nie są nadmiernie wygórowane i wynikają z faktu nie zapewnianie pracownikowi noclegu w hotelu. Nie ma przy tym znacznie jakimi pobudkami kierowały się strony przy zawieraniu stosunku pracy. Poza tym sama pozwana wypłacała ryczałt za nocleg, lecz w wysokości niższej niż to wynika z przepisów prawa. Wobec tego powód mógł domagać się wyrównania przedmiotowego świadczenia, w granicach przewidzianych prawem.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyła skargą kasacyjną w całości strona pozwana. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

I. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. § 9 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju przez niewłaściwe zastosowanie wyrażające się w przyjęciu, że pracodawca spoza sfery budżetowej zobowiązany jest do wypłaty ryczałtu za nocleg w wysokości limitu określonego w załączniku do wyżej wymienionego rozporządzenia niezależnie od poniesionych na ten cel kosztów przez pracownika i udokumentowania tego faktu;

II. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. § 9 ust. 4 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju przez błędną wykładnię wyrażenia „zwrot ryczałtu” wyrażająca się w przyjęciu, że zwrot następuje niezależnie od faktu poniesienia wydatków na określony cel, podczas, gdy z wykładni przepisu wynika wprost, że celem ustawodawcy jest uregulowanie zwrotu faktycznie poniesionych kosztów, a nie hipotetycznych;

III. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 21a ustawy z 2004 r. o czasie pracy kierowców w zw. z art. 77⁵ § 3-5 k.p. przez błędne zastosowanie wyrażające się w przyjęciu, że u pozwanego pracodawcy nie była dokonywana wypłata ryczałtu za nocleg dla pracownika odbywającego podróże służbowe poza granicami kraju w sposób nie mniej korzystny niż z zasad ustalonych w przepisach

wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p., u pracodawcy, podczas, gdy w istocie pozwany dokonywał wypłat na rzecz powoda w okresie objętym pozwem należności z tytułu diet i ryczałtu łącznie w wysokości znacznie przekraczającej wartości minimalne określone w Rozporządzeniu;

IV. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 8 ust. 8 rozporządzenia nr 561/06 (WE) Parlamentu i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego przez pominięcie uregulowania w nim zawartego w postaci możliwości zgodnie z wyborem kierowcy wykorzystania dziennych okresów odpoczynku i skróconych tygodniowych okresów odpoczynku poza bazą w pojeździe, o ile posiada on odpowiednie miejsce do spania dla każdego kierowcy i pojazd znajduje się na postoju, podczas, gdy przepisy wskazanego Rozporządzenia zgodnie z art 288 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2) - mają zasięg ogólny, wiążą w całości i są bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich UE;

V. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 65 § 2 k.c. w zw. z art. 300 k.p. przez niezastosowanie w niniejszej sprawie, wyrażające się w pominięciu zbadania przez Sąd jaki był zgodny zamiar stron przy zawarciu umowy o pracę w zakresie istotnego elementu umowy jakim jest wynagrodzenie za pracę i inne świadczenia pracodawcy związane z pracą, co powoduje, że Sąd pominął ustalenia powoda i pracodawcy w zakresie wyżej wymienionych należności;

VI. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 5 k.c. w zw. z art. 8 k.p., poprzez jego niezastosowanie w niniejszej sprawie, podczas gdy z całości materiału dowodowego wynika, iż roszczenie powoda pozostaje w oczywistej sprzeczności z zasadami współzycia społecznego oraz jest sprzeczne ze społeczno - gospodarczym przeznaczeniem prawa i w istocie stanowi nadużycie prawa po stronie powoda, co powoduje, że nie zasługuje na ochronę;

VII. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 300 k.p. przez jego niewłaściwe zastosowanie i zasądzenie odsetek ustawowych od dnia 16 stycznia 2015 r. podczas, gdy powód ze sprecyzowanym żądaniem stanowiącym nowe żądanie pozwu wystąpił dopiero pismem z dnia 15 lipca 2015 r. doręczonym stronie pozwanej w dniu 4 sierpnia 2015 r.;

VIII. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 100 k.p.c. przez jego niezastosowanie w sprawie i zasądzenie od pozwanego całości zwrotu kosztów postępowania, w sytuacji, gdy zostały spełnione przesłanki co do stosunkowego orzeczenia o kosztach, stosownie do wyniku sprawy.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz pkt I, III i IV wydanego w I instancji wyroku Sądu Rejonowego w N., IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 26 sierpnia 2015 r., sygn. akt [...], ewentualnie przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania i zasądzenia od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego radcy prawnego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł o:

1. oddalenie skargi kasacyjnej;
2. zasądzenie kosztów zastępstwa prawnego wg norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego można wyróżnić dwie linie orzecznicze związane z zagadnieniem minimalnej wysokości należności z tytułu podróży służbowej.

Zgodnie z pierwszą z nich (która została przyjęta przez Sąd Najwyższy w uchwałach z 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14, OSNP 2014 nr 12, poz. 164 oraz z 7 października 2014 r., I PZP 3/14, OSNP 2015 nr 4, poz. 47) pracownikowi przysługuje zwrot kosztów noclegu na warunkach i w wysokości określonych w § 9 ust. 1-3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.), albo na korzystniejszych warunkach i wysokości, określonych w umowie o pracę, układzie zbiorowym pracy albo w innych przepisach prawa pracy. Stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w powołanych powyżej uchwałach, chociaż nie nadano im mocy zasad prawnych, zaważyło na orzeczeniach wydawanych później. W swoich judykatach Sąd Najwyższy odwoływał się przy tym

zazwyczaj do treści art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 1155), wskazując, że Odesłanie w art. 21a ustawy z 2004 r. o czasie pracy kierowców do art. 77⁵ § 3-5 k.p. oznacza pośrednio także odesłanie do art. 77⁵ § 2 k.p., a w konsekwencji uznanie, że kierowcy-pracownikowi przysługuje zwrot kosztów noclegu według zasad ustalonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p., chyba że korzystniejsze dla niego zasady zostały ustalone (według art. 77⁵ § 3 k.p.) w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę, jeżeli pracodawca nie jest objęty układem zbiorowym pracy lub nie jest obowiązany do ustalenia regulaminu wynagradzania (por. wyrok Sądu Najwyższego z 4 września 2014 r., I PK 7/14, LEX nr 1515145; wyrok Sądu Najwyższego z 3 marca 2016 r., II PK 3/15, LEX nr 2015133; wyrok Sądu Najwyższego z 15 czerwca 2016 r., II PK 148/15, LEX nr 2075710).

Z kolei w wyroku z 24 września 2014 r., III PK 4/14 (LEX nr 1540635) Sąd Najwyższy ocenił, że zgodnie z art. 77⁵ § 3 k.p., warunki wypłacania należności z tytułu podróży służbowej określa się w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę, jeżeli pracodawca nie jest objęty układem zbiorowym pracy lub nie jest obowiązany do ustalenia regulaminu wynagradzania. Według art. 77⁵ § 4 k.p., postanowienia układu zbiorowego pracy, regulaminu wynagradzania lub umowy o pracę nie mogą ustalać diety za dobę podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju w wysokości niższej niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika, o którym mowa w § 2. Przepis ten ustala minimalny standard świadczenia, ale odnosi się tylko do diety, a nie do zwrotu kosztów przejazdów, noclegów i innych wydatków. Jednakże - zgodnie z art. 77⁵ § 5 k.p. - w przypadku, gdy układ zbiorowy pracy, regulamin wynagradzania lub umowa o pracę nie zawiera postanowień, o których mowa w § 3, (czyli nie zawiera uregulowań dotyczących warunków wypłacania wszystkich należności z tytułu podróży służbowej), pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej odpowiednio według przepisów, o których mowa w § 2. Oznacza to, że przepisy wykonawcze ustalają minimalny standard wszystkich świadczeń z tytułu podróży służbowych (diety oraz zwrotu kosztów przejazdów, noclegów i innych wydatków), które w

układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę mogą być uregulowane korzystniej dla pracownika (art. 9 § 2 i art. 18 § 2 k.p.). W razie braku takich regulacji lub uregulowania mniej korzystnego dla pracownika, zastosowanie będą miały przepisy wykonawcze. Podobnie w wyroku z 15 września 2015 r., II PK 248/14 (LEX nr 1816556) zdaniem Sądu Najwyższego w myśl art. 9 k.p., stanowiącego o hierarchii źródeł prawa, regulamin wynagradzania nie może być mniej korzystny niż ustawa, czyli jego postanowienia w przedmiocie należności przysługujących tytułem podróży służbowych nie mogą być mniej korzystne niż regulacje wynikające z art. 77⁵ § 4 k.p. w związku z rozporządzeniami Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości i warunków ustalania należności przysługujących w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju i za granicą (Dz.U. Nr 236, poz. 1990 i 1991 z późn. zm.). Bez względu zatem na obowiązujące aktualnie przepisy wykonawcze, Sąd Najwyższy prezentował stanowisko, zgodnie z którym świadczenia z tytułu podróży służbowych przyznawane pracownikom na podstawie wewnętrznych aktów prawa pracy nie mogły być mniej korzystne niż przepisy relewantnych rozporządzeń.

W kontekście pierwszej z omawianych linii orzeczniczych Sądu Najwyższego należy jeszcze zwrócić uwagę na tezę zaprezentowaną w wyroku z 14 września 2016 r., II PK 204/16 (LEX nr 2141223). W orzeczeniu tym Sąd Najwyższy uznał, że w przypadku nieustalenia w układzie zbiorowym (regulaminie wynagradzania) albo w umowie o pracę świadczeń z tytułu podróży odbywanych przez kierowcę, jej koszty mogą podlegać wyrównaniu w wysokości odpowiadającej należnościom (dietom) z tytułu podróży służbowej przewidzianym w przepisach powszechnie obowiązujących dla pracowników wykonujących rzeczywiście podróże służbowe. W konsekwencji - w rzeczywistości - także z tytułu podróży odbywanych przez kierowców transportu międzynarodowego w okresie do 3 kwietnia 2010 r. przysługują im należności co najmniej takie, jak wynikające z powszechnie obowiązujących aktów wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego istniała jednak również druga linia orzecznicza, odmienna od tej, zaprezentowanej powyżej. Przykładowo Sąd Najwyższy w wyroku z 10 stycznia 2007 r., III PK 90/06 (OSNP 2008 nr 11-12, poz.

155) wyraźnie wskazał, że jeżeli pracodawca nie należy do kategorii podmiotów publicznej (państwowej lub samorządowej) sfery budżetowej, warunki wypłacania jego pracownikom należności z tytułu podróży służbowej zasadniczo powinny być określone w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę, z tym że określenie ich w umowie o pracę może nastąpić tylko wtedy, gdy pracodawca nie jest objęty układem zbiorowym pracy lub nie jest obowiązany do ustalenia regulaminu wynagradzania (art. 77⁵ § 3 k.p.). Odmienna regulacja dotycząca pracodawców niebędących państwowymi lub samorządowymi jednostkami sfery budżetowej oznacza, że mogą oni uregulować należności pracowników na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową zarówno w sposób korzystniejszy, jak i mniej korzystny dla pracowników od tego, jaki wynika z odpowiedniego rozporządzenia ministra właściwego do spraw pracy. Od zasady, że pracodawca spoza kręgu podmiotów publicznej sfery budżetowej może przy kształtowaniu (w regulaminie wynagradzania) lub współkształtowaniu (w układzie zbiorowym pracy, w umowie o pracę) należności z tytułu podróży służbowych nie kierować się regulacjami rozporządzenia ministra właściwego do spraw pracy i w związku z tym może wprowadzać rozwiązania zarówno korzystniejsze, jak i mniej korzystne dla pracowników; przewidziany jest jeden wyjątek, a mianowicie, postanowienia układu zbiorowego pracy, regulaminu wynagradzania lub umowy o pracę nie mogą ustalać diety za dobę podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza jego granicami w wysokości niższej niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika publicznej sfery budżetowej w stosownym rozporządzeniu ministra właściwego do spraw pracy (art. 77⁵ § 4 k.p.). Oznacza to, że należności z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (w szczególności diety) przyjęte u prywatnego pracodawcy nie mogą być niższe niż ustalone w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw pracy. Niższe od określonych w stosownym rozporządzeniu mogą być jednak diety za podróż poza granicami kraju, z tym że nie mogą być one niższe od diet z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju ustalonych w rozporządzeniu dotyczącym tych podróży, choć mogą być niższe od diet ustalonych przez ministra właściwego do spraw pracy w rozporządzeniu dotyczącym podróży służbowych poza granicami kraju. Wynika to wyraźnie i jednoznacznie z treści art. 77⁵ § 4 k.p.

Interesujące stanowisko wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z 17 listopada 2016 r., II PK 227/15 (LEX nr 2180093). Sąd Najwyższy ocenił mianowicie, że do czasu wyraźnego uregulowania wpływu zależności innowacji techniczno-socjalnych na wysokość ryczałtów za noclegi w kabinie samochodu ciężarowego, zapewnienie korzystania przez kierowców samochodowego transportu międzynarodowego z noclegów w specjalnie przystosowanej do tego części kabiny samochodowej, która łącznie z możliwością skorzystania z socjalnej infrastruktury parkingowej zapewnia im przyzwoite minimum socjalno-bytowe, uprawnia pracodawcę do uzgodnienia lub uregulowania w zakładowych przepisach płacowych niższych - niż uśredniona kwota ryczałtu za nocleg - rekompensat za noclegi odbyte w warunkach gwarantujących co najmniej dostateczny komfort nocnego odpoczynku, z możliwością zaspokojenia potrzeb sanitarnych i socjalnych kierowców. Wprawdzie socjalne świadczenie ryczałtowe przysługujące tytułem rekompensaty za noclegi jest na ogół postrzegane jako niezależne od poniesienia takich kosztów, które są wypłacane ryczałtem, ale wysokość układowych, regulaminowych albo umownych ekwiwalentów za noclegi może i powinna uwzględniać określony, w szczególności innowacyjny standard zapewnienia przez pracodawcę możliwości spania kierowców w kabinach samochodów, które zatrzymują na parkingach przystosowanych do odpoczynku po pracy oraz do noclegów, według zależności im wyższy standard takiego odpoczynku tym niższy ryczałt za nocleg. Oznacza to, że dopuszczalne jest moderowanie wysokości ryczałtów za noclegi kierowcy w kabinie samochodu ciężarowego ze względu na rodzaj jej wyposażenia bytowo-noclegowego.

Przytoczyć w tym miejscu należy również stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyroku z 4 czerwca 2013 r., II PK 296/12 (LEX nr 1341269) w odniesieniu do stanu prawnego istniejącego przed wejściem w życie m.in. art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców. Sąd Najwyższy podniósł w tym orzeczeniu, że przed dniem 3 kwietnia 2010 r. strony nie mogły zakwalifikować pracy kierowców transportu międzynarodowego, jako podróży służbowej w ustawowym rozumieniu art. 77⁵ § 1 k.p. Oznacza to, że nie można było bezpośrednio stosować do tych kierowców przepisów o podróżach służbowych i zasądzać kosztów diet i noclegów na podstawie rozporządzenia z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie trybu uznawania

zdarzenia powstałego w okresie ubezpieczenia wypadkowego za wypadek przy pracy, kwalifikacji prawnej zdarzenia, wzoru karty wypadku i terminu jej sporządzenia (Dz.U. Nr 236, poz. 1992) w związku z art. 77⁵ § 5 k.p. Ostatni z powołanych przepisów nie może być bowiem podstawą oceny praw pracownika nie odbywającego podróży służbowej. Ważna w takiej sytuacji pozostaje treść umowy i akty wewnętrzne obowiązujące w tym przedmiocie u pracodawcy. Dopiero w sytuacji gdyby tych aktów nie było i praca w transporcie międzynarodowym nie byłaby dodatkowo rekompensowana z uwagi na jej szczególny charakter, można by ewentualnie rozważyć stosowanie per analogiam i z mocy art. 77⁵ § 5 k.p. tylko odpowiednio, przepisów wykonawczych o zagranicznych podróżach służbowych.

Również w literaturze przedmiotu prezentowane były odmienne stanowiska. Wskazywano, że „Partnerzy społeczni przy ustalaniu zasad nabywania przez pracowników uprawnień z tytułu podróży służbowych nie są [...] związani zasadą uprzywilejowania pracownika (art. 9 k.p., 18 k.p.), gdyż ustanawianych przez nich norm nie można porównać z regulacjami wyższego rzędu obejmującymi ten sam zakres podmiotowy. W tym zakresie jest jeden wyjątek. Zgodnie z art. 77⁵ § 4 k.p. wysokość diety ustalona w umowie o pracę czy aktach wewnętrznych nie może być niższa niż przewidziana w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p. W tym zakresie art. 77⁵ § 4 k.p. ustanawia więc minimalną wysokość diety, jaką mogą przyjąć partnerzy społeczni. Nie jest to jednak wprowadzenie zasady uprzywilejowania pracownika *sensu stricto*, gdyż rozporządzenie dotyczy innego zakresu podmiotowego (pracowników sfery budżetowej). W omawianym przepisie partnerom społecznym narzucono jedynie minimalną wartość diety, nie determinując zarazem zasad rozliczania wszystkich pozostałych świadczeń, które mogą się wiązać z odbywaniem podróży służbowych: zwrotu kosztów noclegów, przejazdów i innych wydatków. Partnerzy są więc uprawnieni do swobodnego określenia zasad dokonywania tych rozliczeń (tak: M. Skąpski, Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14, OSP 2016 nr 5, poz. 49). Autor ten stoi na stanowisku, że art. 9 § 2 k.p. oraz art. 18 § 1 k.p. nie mogą być podstawą objęcia zasadą uprzywilejowania należności pracowników nie będących pracownikami jednostek państwowej albo samorządowej sfery budżetowej z tytułu podróży służbowych, bowiem art. 77² § 2 k.p. nie obejmuje ich

swoim zastosowaniem (por. tenże, Obowiązek pracodawcy wypłaty należności z tytułu podróży służbowych kierowców i zakres swobody jego kształtowania, PiZS 2016 nr 6, s. 16).

W doktrynie prawa pracy wskazywano także, że przepisy rozporządzenia ustanawiają minimalne standardy tylko dla pracowników sfery budżetowej, co oznacza, że brakuje analogicznych standardów dla pozostałych pracowników. Wobec powyższego dopuszczalne jest uregulowanie przez pracodawcę prywatnego zasad wypłacania świadczeń z tytułu podróży służbowej zarówno w sposób korzystniejszy dla pracowników, jak i mniej korzystny od uregulowań zawartych w rozporządzeniach (por. W. Sanetra, w: J. Iwulski, W. Sanetra, Kodeks pracy. Komentarz, Warszawa 2013, art. 77¹ k.p., uwaga 1, akapit 4). Niektórzy autorzy zwracają także uwagę (bez wyjaśnienia co prawa jakie ich zdaniem rodzi skutki w zakresie minimalnej wysokości świadczenia, że w przypadku ryczału za nocleg przepisy nie przewidują - tak jak w odniesieniu do diety - minimalnej kwoty tego świadczenia (tak: M. Rycak, Czas pracy kierowców. Zagadnienia prawne i praktyczne, Warszawa 2015, s. 46).

W doktrynie rozważano również, czy można zawęzić katalog świadczeń należnych pracownikom w związku z odbywaną przez nich podróżą służbową. Część autorów opowiadała się za swobodą pracodawcy w tym zakresie (tak np. B. Wagner w: Kodeks pracy. Komentarz pod red. L. Florka, Warszawa 2011, s. 454 oraz M. T. Romer, Prawo pracy. Komentarz, Warszawa 2012, s. 584). Inaczej wypowiedział się A. Sobczyk (Podróż służbowa M.P.Pr. 8/2004), który podziela pogląd o dopuszczalności odmiennej, mniej korzystnej z punktu widzenia pracowników, regulacji świadczeń w sferze prywatnej, stoi jednak na stanowisku (odwołując się przy tym do wyroku Sądu Najwyższego z 21 marca 1997 r., I PKN 59/97, OSNAPiUS 1997 nr 22, poz. 437), że nie można zawęzić katalogu świadczeń.

Istotne znaczenie dla przedmiotowej kwestii ma wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15 (Dz.U. z 2016 r., poz. 2206), w którym Trybunał orzekł, że art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców w zw. z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 k.p. w zw. z § 16 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących

pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej, w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących transporty w transporcie międzynarodowym jest niezgodny z art. 2 Konstytucji RP. Jak również art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców w zw. z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 k.p. w zw. z § 9 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących transporty w transporcie międzynarodowym jest niezgodny z art. 2 Konstytucji RP. Trybunał Konstytucyjny ocenił, że odesłanie zawarte w art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców ma charakter kaskadowy, co jest niedopuszczalne w świetle obowiązujących zasad techniki prawodawczej. Nie mają one co prawda waloru konstytucyjnego, jednak uchybienie im może być kwalifikowane jako naruszenie art. 2 Konstytucji, gdy skutkuje dowolnością albo niemożnością dokonania poprawnej logicznie i funkcjonalnie oraz spójnej systemowo wykładni kwestionowanych przepisów. Trybunał stanął na stanowisku, że przesądzenie przez ustawodawcę, że art. 77⁵ § 3-5 k.p. i wydane na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p. przepisy wykonawcze mają mieć zastosowanie do każdego wykonanego przez kierowcę przewozu w transporcie, jest sprzeczne z *ratio legis* tych przepisów i świadczy o nieadekwatności przyjętego środka w stosunku do regulowanej dziedziny. Powyższe ustalenia doprowadziły Trybunał do wniosku, że ustawodawca, odsyłając w art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców do zasad ogólnych przewidzianych w kodeksie pracy - tj. art. 77⁵ § 3-5 k.p. a następnie do zakwestionowanych przepisów rozporządzeń - nie uwzględnił specyfiki wykonywania zawodu kierowcy w transporcie międzynarodowym.

Po wydaniu powyższego wyroku Trybunału Konstytucyjnego Sąd Najwyższy również wydał szereg orzeczeń, w których uwzględnił stanowisko Trybunału i, jak się wydaje, dokonał modyfikacji dotychczasowej, utrwalonej już linii orzeczniczej.

W swoich najnowszych orzeczeniach Sąd Najwyższy wskazuje m.in., że konsekwencją powołanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., jest utrata aktualności wspomnianej uchwały Sądu Najwyższego z dnia

12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14 w zakresie, w jakim wskazywała ona, że postanowienia zakładowych przepisów prawa pracy regulujących kwestię świadczeń należnych kierowcom zatrudnionym w transporcie międzynarodowym z tytułu podróży służbowych nie mogą przewidywać świadczeń w wysokości niższej niż przewidziane w aktach wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ k.p. (tak wyroki Sądu Najwyższego z 8 marca 2017 r., II PK 409/15, LEX nr 2306366; II PK 410/15, LEX nr 2306367). Sąd Najwyższy podkreślił również, że obowiązująca ustawa o czasie pracy kierowców, mając charakter *lex specialis* względem przepisów Kodeksu pracy, zawiera definicję podróży służbowej. Naturalną formułą rekompensat takich podróży jest zwrot kosztów pracownikowi. W tym aspekcie normą szczegółową był art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców, który został wyeliminowany z porządku prawnego mocą wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Jednak w ten sposób nie powstała luka w przepisach, gdyż podstawowe metody wykładni prawa pozwalają na rozstrzygnięcie spornego zagadnienia, choć ich wybór może być różny. Z jednej strony, przez art. 2 pkt 7 ustawy o czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 1 k.p., można poszukiwać podstawy prawnej do ustanowienia zasad zwrotu należności z tytułu podróży służbowej, z drugiej zaś strony przez odpowiednie stosowanie art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców, zgodnie z którym w zakresie nieuregulowanym ustawą stosuje się przepisy Kodeksu pracy. Przepis art. 77⁵ § 1 k.p. ma natomiast charakter powszechnie obowiązujący i dotyczy także kierowców w transporcie międzynarodowym jako pracowników (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2017 r., I PK 300/15, LEX nr 2242158).

W innych orzeczeniach Sądu Najwyższego oceniano również, że do stanów faktycznych poczynawszy od 3 kwietnia 2010 r., do kierowców w transporcie międzynarodowym nie należy stosować przepisów rozporządzeń wykonawczych wydanych z upoważnienia art. 77⁵ k.p.; zastosowanie miały przepisy zakładowe (regulaminy wynagradzania), które nie były korygowane przez przepisy powszechnie obowiązujące jako bardziej korzystne. Dysponowanie przez pracownika - kierowcę pojazdem z miejscem do noclegu, który uznał za wystarczający do odpoczynku i regeneracji sił - stosownie do art. 8 ust. 8 rozporządzenia (WE) nr 561/2006 z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji

niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniające rozporządzenia Rady (EWG) nr 3821/85 i (WE) 2135/98, jak również uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85 (Dz.U. UE L 2006.102.1), umożliwiało ograniczenie w zakładowym regulaminie wynagradzania świadczeń z tytułu zagranicznej podróży służbowej do wysokiej i stałej diety, pokrywającej wszystkie niezbędne wydatki socjalne kierowcy także z tytułu noclegów (por. wyrok Sądu Najwyższego z 14 lutego 2017 r., I PK 77/16, LEX nr 22548054). Sąd Najwyższy wskazywał także, że nie narusza prawa określenie w przepisach zakładowych lub w umowie o pracę tych należności w wysokości niższej od wysokości ryczałtów, przewidzianych w rozporządzeniach wykonawczych, wydanych na podstawie art. 77⁵ § 5 k.p. Jak bowiem uznał Sąd (powołując się na wskazany powyżej wyrok Trybunału Konstytucyjnego) przy wykładni przepisów należy uwzględnić również aspekt ekonomiczny; między innymi - uzasadnione oczekiwania właścicieli firm przewozowych, że zakup pojazdów wyposażonych w miejsca noclegowe i klimatyzację, wpłynie na obniżenie ich wydatków, związanych z ryczałtami za noclegi kierowców (por. wyrok Sądu Najwyższego z 9 marca 2017 r., I PK 309/15, LEX nr 2273875).

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę powziął jednak wątpliwości, czy nowa linia orzecznicza, odchodząca całkowicie od stanowiska wyrażonego w uchwale w sprawie II PZP 1/14, jest prawidłowa. Należy bowiem zauważyć, że nadal, bezsprzecznie, obowiązkiem pracodawcy, zatrudniającego kierowców w transporcie międzynarodowym, jest pokrycie kosztów podróży służbowych odbywanych przez tych kierowców, w tym kosztów noclegów. Sąd Najwyższy nadal stoi przy tym na stanowisku, że zapewnienie noclegu w kabinie samochodu ciężarowego, nie jest zapewnieniem bezpłatnego noclegu, które zwalniałoby pracodawcę z obowiązku wypłaty ryczałtu za nocleg, w przypadku nieprzedstawienia przez pracownika rachunku hotelowego.

Przyjęcie, że pracodawca ma pełną dowolność w ustalaniu wysokości ryczałtu za nocleg, a jedynym jego obowiązkiem jest uwzględnienie tego świadczenia w odpowiednich aktach wewnątrzzakładowych albo w umowie o pracę, bowiem dopiero brak jakiegokolwiek regulacji powoduje możliwość zastosowania ryczałtu wynikającego z przepisów rozporządzeń, może prowadzić do ustalania

tych należności w kwotach minimalnych, nieodpowiadających choćby w ułamku kosztom jakie pracownik musi ponieść w związku z podróżą służbową i powodujących, że faktycznie świadczenie to będzie wypłacane jedynie symbolicznie, co doprowadzi do sytuacji, w której pracownicy-kierowcy nie będą w rzeczywistości otrzymywali należnych im świadczeń z tytułu podróży służbowych.

Wątpliwości Sąd Najwyższego w składzie rozpoznającym przedmiotową sprawę budzi również możliwość uznania stanowiska wyrażonego w uchwale w sprawie II PZP 1/14 w zakresie minimalnej wysokości ryczałtów za noclegi za nieaktualne z uwagi na uznanie art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców za niekonstytucyjny. Co prawda w przywołanej uchwale Sąd Najwyższy powoływał się właśnie na art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców, jednak, co zauważył również Sąd Najwyższy w sprawach II PK 409/15 i II PK 410/15, prawo pracowników do ryczałtu noclegowego wynika również z innych przepisów ustawy o czasie pracy kierowców (np. art. 2 pkt 7). Powstaje zatem wątpliwość, czy przepisy te odsyłają wyłącznie do art. 77¹ § 1 k.p., czy też możliwe jest odesłanie na ich podstawie także do art. 77¹ § 2-5 k.p.

W związku z powyższym Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁷ § k.p.c. przedstawił do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi tego Sądu zagadnienie prawne jak w postanowieniu.